

BIULETYN MATURALNY

TERESA WIECZOREK
JÓZEF SOJA

GEOGRAFIA

CENTRALNA KOMISJA
EGZAMINACYJNA

PUBLIKACJA WSPÓŁFINANSOWANA
PRZEZ EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY

EFSS

Autor biuletynu: **Teresa Wieczorek, Józef Soja**
Autor opracowania graficznego: **Maja Chmura (majachmura@wp.pl)**

Redaktor merytoryczny cyklu: **Joanna Dzedzic**
Redaktor z ramienia CKE: **Lucyna Grabowska**
Redaktor językowy: **Katarzyna Martyka-Fiećko**
Redaktor techniczny: **Stefan Drobner**

Stan prawny na dzień 1 października 2005 r.

Wydawca: **Centralna Komisja Egzaminacyjna**
Warszawa 2005

ISBN 83-7400-162-3

Łamanie tekstu:
Trzecie Oko S.C. (trzecieoko@wp.pl)

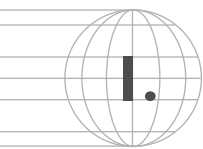
SPIS TREŚCI:

I. Geografia na egzaminie maturalnym. Struktura i forma egzaminu z geografii	4
II. Wymagania egzaminacyjne, czyli o standardach wymagań egzaminacyjnych z geografii	5
III. Pierwsza pomoc w przygotowaniu do matury, czyli jak korzystać z Informatora maturalnego dla przedmiotu geografia	9
IV. Otwieramy arkusze egzaminacyjne, czyli wszystko o rodzajach zadań, materiałach źródłowych i czytaniu instrukcji	11
V. Ku przestrodze – pułapki w rozwiązywaniu zadań z geografii	18
VI. Przykładowe zadania z geografii według rodzajów, standardów i poziomu egzaminu	19
VII. Podsumowanie: krok po kroku przygotowujemy się do egzaminu maturalnego	34

WSTĘP

Egzamin maturalny to trzeci z kolei, po sprawdzianie na koniec szkoły podstawowej i egzaminie w trzeciej klasie gimnazjum, zewnętrzny egzamin, który będziesz zdawać. Cechą egzaminu maturalnego jest jego jednorodność, co oznacza, że wszyscy maturzyści w kraju będą z danego przedmiotu rozwiązywać jednakowe zadania. Wyniki zewnętrznego egzaminu maturalnego mogą zadecydować o twojej dalszej edukacji, np. o podjęciu studiów na wybranym kierunku wyższej uczelni. Dlatego istotna jest pełna informacja nie tylko o formie i strukturze egzaminu, ale także wiedza o tym, w jaki sposób przygotowywać się do nowego egzaminu, aby nie rozczarować się wymaganym zakresem treści, umiejętności czy rodzajem zadań. Powinieneś również przyswoić sobie pojęcia, które są używane w Informatorze maturalnym, a z którymi możesz nie spotkać się na lekcji w klasie. Chcemy przybliżyć ci rozumienie tych pojęć, np.: podstawa programowa, standardy wymagań egzaminacyjnych, wymagania egzaminacyjne, rodzaj zadań testowych, materiały źródłowe specyficzne dla przedmiotu geografia, które mogą występować w zadaniach egzaminacyjnych. Ważna wydaje się odpowiedź na pytanie, co oznaczają te terminy oraz jaka użyteczność wynika z ich znajomości dla zdającego egzamin maturalny.

Głównym celem Biuletynu jest dostarczenie zdającym wszechstronnej informacji o nowym egzaminie maturalnym z geografii. Zdając geografię jako przedmiot maturalny, masz szansę wykorzystać wiadomości i umiejętności nabyte nie tylko podczas lekcji w szkole, ale także wiedzę, którą czerpiesz z codziennej rzeczywistości. Zdany egzamin maturalny z geografii wymagany jest głównie na kierunkach geograficznych wyższych uczelni. Ale należy pamiętać, że dobre przygotowanie z geografii przydatne jest również na wszystkich kierunkach przyrodniczych, społeczno-ekonomicznych i politycznych. Zrozumienie zagadnień związanych z geografią gospodarczą, społeczną, polityczną czy fizyczną jest niezbędne do pojmowania współczesnego świata i zrozumienia otaczającej nas rzeczywistości. Uniwersalność wiedzy geograficznej, ciekawość świata i chęć jego zrozumienia przekłada się na duże zainteresowanie maturą z geografii. Liczymy, że zaprezentowany w Biuletynie materiał zapewni zdającym maturę z geografii dużo satysfakcji na egzaminie.

GEOGRAFIA NA EGZAMINIE MATURALNYM.

STRUKTURA I FORMA EGZAMINU Z GEOGRAFII

Najważniejsze cechy nowego egzamin maturalnego są wspólne dla wszystkich przedmiotów zdawanych w części pisemnej egzaminu:

- Maturzyści w całym kraju rozwiązują te same arkusze egzaminacyjne z danego przedmiotu w tym samym czasie.
- Zadania w arkuszach egzaminacyjnych sprawdzają wiadomości i umiejętności uczniów opisane w standardach wymagań egzaminacyjnych w Informatorach przedmiotowych.
- Prace zdających są sprawdzane i oceniane przez zewnętrznych egzaminatorów według takich samych kryteriów i zasad.
- Prace są kodowane.

1. MIEJSCE GEOGRAFII WŚRÓD PRZEDMIOTÓW EGZAMINU MATURALNEGO

Geografia na egzaminie maturalnym może być zdawana w części pisemnej jako **przedmiot wybrany** spośród przedmiotów obowiązkowych, lub jako **przedmiot dodatkowy**. Jeśli zdecydowałeś się na zdawanie geografii jako przedmiotu wybranego, możesz zdawać egzamin maturalny z tego przedmiotu na poziomie podstawowym lub rozszerzonym. Wybierając geografię jako przedmiot dodatkowy będziesz zdawać egzamin z tego przedmiotu wyłącznie na poziomie rozszerzonym. Wybór poziomu egzaminu zdawanego z geografii jako przedmiotu obowiązkowego zależy wyłącznie od Ciebie, ale jeśli chcesz studiować na wyższej uczelni, korzystniejszym wyborem będzie poziom rozszerzony. Wybór poziomu rozszerzonego stwarza szansę wykazania się własną wiedzą na wyższym poziomie, mobilizuje do wnikliwszej nauki, a jej efekty na pewno zaprezentują podczas studiów. Wyniki egzaminu każdego z poziomów odnotowane są na świadectwie maturalnym.

Schemat 1. Struktura egzaminu maturalnego z geografii

GEOGRAFIA JAKO PRZEDMIOT OBOWIĄZKOWY		GEOGRAFIA JAKO PRZEDMIOT DODATKOWY
EGZAMIN NA POZIOMIE PODSTAWOWYM	EGZAMIN NA POZIOMIE ROZSZERZONYM	EGZAMIN NA POZIOMIE ROZSZERZONYM
Zdający rozwiązuje arkusz I: <ul style="list-style-type: none"> ■ zakres wymagań jak dla poziomu podstawowego ■ załącznikiem do arkusza jest barwna mapa szczegółowa ■ czas trwania: 120 minut.	Zdający rozwiązuje arkusz I: <ul style="list-style-type: none"> ■ zakres wymagań jak dla poziomu podstawowego ■ załącznikiem do arkusza jest barwna mapa szczegółowa ■ czas trwania: 120 minut.	Zdający rozwiązuje arkusz I: <ul style="list-style-type: none"> ■ zakres wymagań jak dla poziomu podstawowego ■ załącznikiem do arkusza jest barwna mapa szczegółowa ■ czas trwania: 120 minut.
	P R Z E R W A	P R Z E R W A
	Zdający rozwiązuje arkusz II: <ul style="list-style-type: none"> ■ zakres wymagań jak dla poziomu rozszerzonego ■ czas trwania: 120 minut.	Zdający rozwiązuje arkusz II: <ul style="list-style-type: none"> ■ zakres wymagań jak dla poziomu rozszerzonego ■ czas trwania: 120 minut.

2. RÓŻNICE MIĘDZY POZIOMAMI EGZAMINU MATURALNEGO Z GEOGRAFII

POZIOM PODSTAWOWY

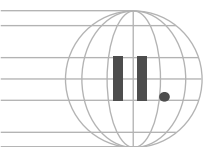
- Egzamin trwa 120 minut.
- Zdający rozwiązuje arkusz I.
- Arkusz zawiera zadania odnoszące się do standardów wymagań z geografii dla poziomu podstawowego.
- Do arkusza I załączona jest barwna mapa, do której odnosi się część zadań zawartych w tym arkuszu.

POZIOM ROZSZERZONY

- Egzamin trwa 240 minut i składa się z dwóch części.
- Zdający rozwiązuje arkusz I, a po przerwie arkusz II.
- Arkusz II zawiera zadania odnoszące się do standardów wymagań z geografii zarówno dla poziomu podstawowego, jak i rozszerzonego.

3. WSPÓLNE CECHY POZIOMU PODSTAWOWEGO I ROZSZERZONEGO EGZAMINU MATURALNEGO Z GEOGRAFII

- Zestaw zadań egzaminacyjnych dla egzaminu na poziomie podstawowym i dla części pierwszej egzaminu na poziomie rozszerzonym jest ten sam.
- Do zadań w arkuszach poziomu podstawowego i poziomu rozszerzonego mogą być dołączone różne materiały źródłowe, takie jak: mapy, diagramy, wykresy, tabele, fotografie, modele i inne.
- W arkuszach obu poziomów występują zarówno zadania otwarte jak i zamknięte.
- Zadania w arkuszach obu poziomów są punktowane według jednakowych zasad.

II. WYMAGANIA EGZAMINACYJNE, CZYLI O STANDARDACH WYMAGAŃ EGZAMINACYJNYCH Z GEOGRAFII

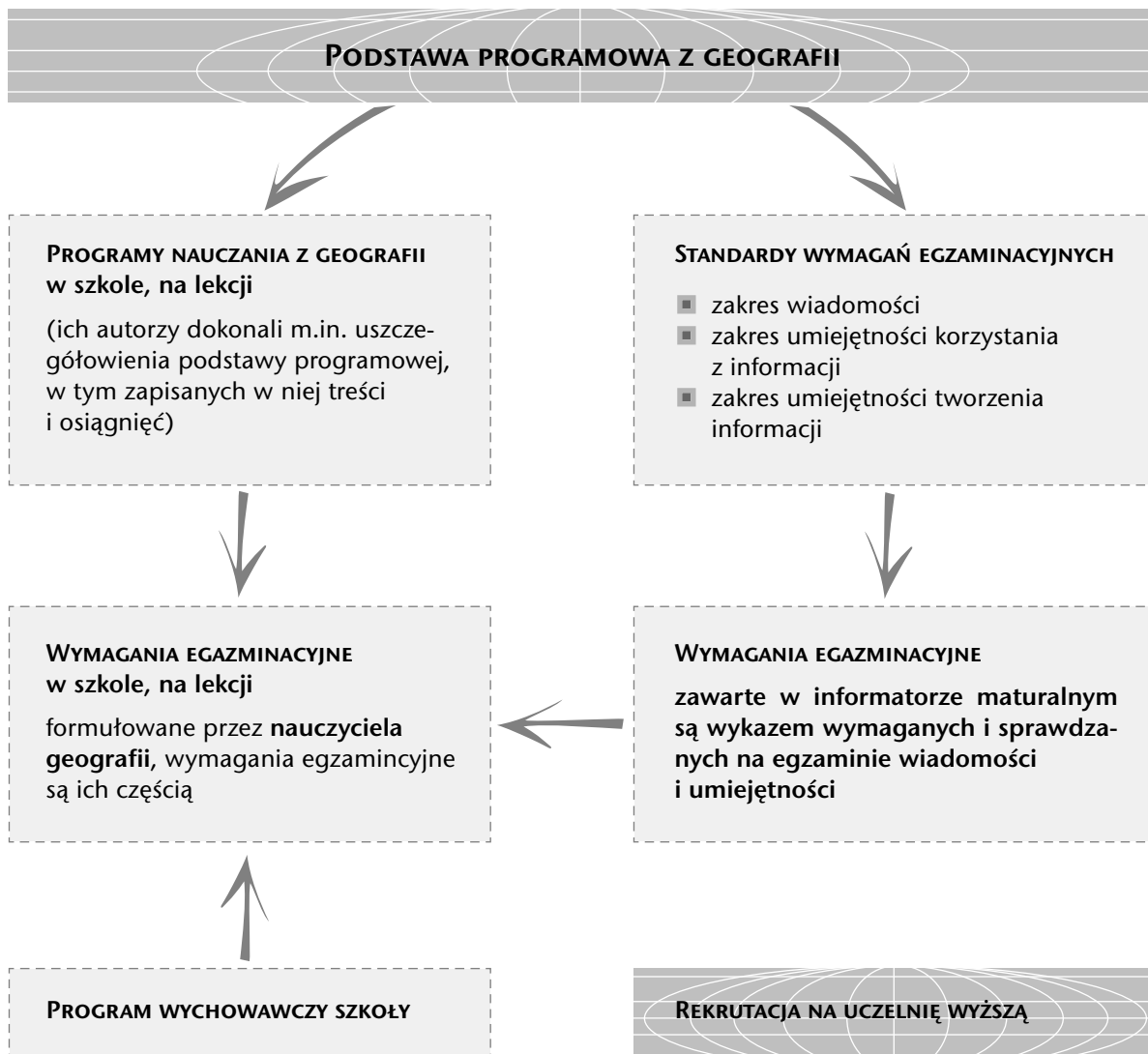
Nowa matura z geografii jest ogólnopolska – wszystkich zdających w całym kraju obowiązują te same wymagania, które zapisano w standardach wymagań egzaminacyjnych. Czym są standardy wymagań egzaminacyjnych?

Ze słowników języka polskiego możesz się dowiedzieć, że standard to: „typowy, przeciętny model, wzorzec, norma”. Dodajmy od razu, że w przypadku matury jest to wzorzec (norma) tego, co będzie wymagane od zdającego egzamin.

Zapoznając się ze standardami wymagań egzaminacyjnych z geografii, pamiętaj, że są one ogólnopolską – ogłoszoną przez ministra edukacji narodowej i sportu – **normą wiedzy i umiejętności oczekiwaną od absolwenta szkoły ponadgimnazjalnej**. Bez względu na to, czego uczyłeś się w szkole, na maturze wymagane będzie **wyłącznie to, co zostało opisane w standardach wymagań egzaminacyjnych**.

Czy ta „maturalna norma wiedzy i umiejętności” jest inna od tego, czego wymagał od Ciebie w szkole nauczyciel? Na rysunku 1 pokazano, że wymagania nauczycielskie (edukacyjne) oraz wymagania egzaminacyjne mają to samo źródło – **podstawę programową**. Nauczyciel jest zobowiązany do realizacji wszystkich zapisów w podstawie programowej, z której także wynikają standardy wymagań egzaminacyjnych. Dlatego można zakładać, że w trakcie szkolnej edukacji, nauczyciel sprawdzał na bieżąco twoje wiadomości i umiejętności z zakresu wymagań egzaminacyjnych.

Rys. 1. Relacje między wymaganiami egzaminacyjnymi a wymaganiami edukacyjnymi (nauczycielskimi)

Teraz, gdy podjąłeś decyzję o zdawaniu geografii, powinieneś się skupić na poznaniu wymagań egzaminacyjnych zamieszczonych w Informatorze maturalnym. Przygotowanie do egzaminu polega na opanowaniu tych wiadomości i umiejętności, które zawierają się w trzech standardach wymagań egzaminacyjnych (patrz tab. 1).

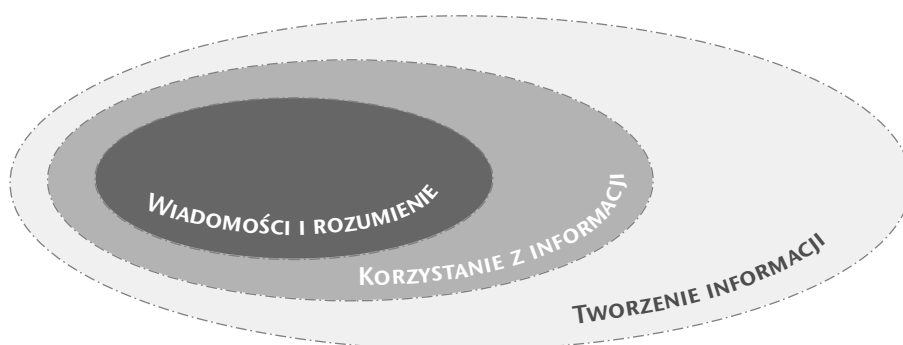

Tabela 1. Opis standardów wymagań egzaminacyjnych

STANDARD WYMAGAŃ EGZAMINACYJNYCH		KOMENTARZ
I. WIADOMOŚCI I ROZUMIENIE	Zdający zna fakty, rozumie i stosuje pojęcia, zależności, prawidłowości i teorie oraz przedstawia i wyjaśnia zdarzenia, zjawiska i procesy.	Standard odnosi się do twoich wiadomości. Pozwala na egzaminie sprawdzić: <ul style="list-style-type: none"> ■ czy masz określony zasób wiadomości, ■ czy rozumiesz odpowiednio wiadomości, ■ czy potrafisz zastosować wiadomości do wyjaśnienia zdarzeń, zjawisk i procesów zachodzących na kuli ziemskiej.
II. KORZYSTANIE Z INFORMACJI	Zdający wykorzystuje i przetwarza informacje.	Standard odnosi się do twoich umiejętności kształconych przede wszystkim na lekcjach geografii. Pozwala na egzaminie sprawdzić, czy potrafisz korzystać z zasobów informacji zapisanych w różnej formie: rysunku, mapy, wykresu itp.
III. TWORZENIE INFORMACJI	Zdający charakteryzuje, ocenia i rozwiązuje problemy w różnych skalach przestrzennych i czasowych.	Standard odnosi się do twoich umiejętności kształconych przede wszystkim na lekcjach geografii. Pozwala sprawdzić, czy potrafisz samodzielnie tworzyć nowe informacje na bazie już posiadanej wiedzy i/lub dostarczonych materiałów źródłowych w różnej postaci.

Pamiętaj, że między standardami zachodzą relacje zawierania się (rys. 2).

Rys. 2. Zależności między standardami wymagań egzaminacyjnych

Korzystając ze źródeł informacji (standard II), powinieneś jednocześnie wykorzystać zapamiętane wiadomości (standard I). Tworząc nowe informacje (standard III), powinieneś również korzystać z zasobów własnej wiedzy (standard I) i/lub wiedzy zawartej w załączonym do zadania źródle informacji (standard II). To zawieranie się standardów odpowiada procesowi narastania i rozwijania umiejętności ucznia.

Standard I z geografii dotyczy twoich wiadomości zdobywanych w całym cyklu kształcenia (od lekcji przyrody w szkole podstawowej po lekcje geografii w szkole ponadgimnazjalnej). Ten standard obliguje cię do opanowania podstawowych faktów, pojęć i teorii (patrz tab. 2).

Tab. 2. Wiadomości zdającego sprawdzone na egzaminie maturalnym z geografii

Wiadomości absolwenta szkoły ponadgimnazjalnej z geografii			
pamiętane		pamiętane i rozumiane	
Co sprawdza egzamin maturalny?	zapamiętanie wiadomości	zrozumienie wiadomości	zastosowanie wiadomości do opisywania, wyjaśniania zjawisk, procesów (np. ich przebiegu, przyczyn, skutków)
Przykład zadania	Podaj liczbę województw w Polsce w 2005 r.	Podaj dwie różnice między monsunem a bryzą.	Wyjaśnij, dlaczego na Islandii występują zjawiska wulkaniczne.

Rozumienie i zastosowanie wiadomości może sprawdzać zadanie wymagające odpowiedzi w formie rysunku (patrz Informator maturalny, zadanie 37).

Pamiętaj, że dokładne zapoznanie się z wymaganiami egzaminacyjnymi zawartymi w standardzie I, pozwoli zorientować się, na ile przydatny w przygotowaniu się do matury jest twój podręcznik do geografii. Sprawdź, czy zawiera wszystkie potrzebne wiadomości wymienione w Informatorze maturalnym. Podręcznik szkolny nie jest źródłem wiedzy o tym, co będzie sprawdzane na egzaminie.

Standard II z geografii zawiera wymagania egzaminacyjne sprawdzające twoje umiejętności korzystania z różnorodnych źródeł informacji (patrz tab. 3).

Tab. 3. Umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji

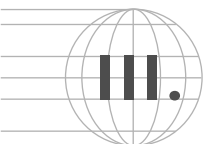
Informacje zawarte w źródłach (np. na mapie, wykresie, rysunku, fotografii, w tabeli) są:			
odczytywane		analizowane w celu:	przetwarzane
Co sprawdza egzamin maturalny?	podanie informacji odczytanej bezpośrednio ze źródła informacji	wyjaśniania, opisywania, znalezienia podobieństw i różnic, wykonywania obliczeń, wyciągania wniosków, klasyfikowania itd.	przedstawienie informacji w innej postaci niż podana w zadaniu, np. zamiana danych liczbowych w tabeli na wykres
Przykład zadania	Na podstawie mapy podaj nazwę jedynej miejscowości położonej nad jeziorem.	Na podstawie mapy porównaj zagospodarowanie terenów położonych na wschód i na zachód od jeziora.	Na podstawie danych w tabeli wykonaj wykres rocznego przebiegu temperatury powietrza.

Standard III z geografii sprawdza opanowanie umiejętności tworzenia informacji. Zasadniczo nowe informacje dotyczą **problemów geograficznych**, czyli wszelkich zdarzeń, zjawisk jakie, występując w środowisku geograficznym, stwarzają określone zagrożenia dla życia i działalności człowieka. Problemem jest też sytuacja, w której wymaga się podjęcia określonej decyzji, np. odnośnie miejsca lokalizacji danej inwestycji. Problemy należy rozwiązywać, stąd w zadaniu egzaminacyjnym możesz być poproszony o podanie propozycji rozwiązania problemów natury przyrodniczej, społecznej, gospodarczej lub politycznej.

Podsumowanie:

- Standardy wymagań egzaminacyjnych zawierają wykaz wiadomości i umiejętności wymaganych na egzaminie maturalnym z geografii. Sformułowano je na podstawie treści i osiągnięć zawartych w podstawie programowej z geografii. Ich uszczegółowieniem są wymagania egzaminacyjne zawarte w Informatorze maturalnym z geografii.
- Twój nauczyciel stosuje na lekcjach geografii wymagania edukacyjne, w których powinny się zawierać wymagania egzaminacyjne.
- **W samodzielnym przygotowaniu się do egzaminu kieruj się wyłącznie wymaganiami egzaminacyjnymi przedstawionymi w Informatorze maturalnym. Na jego podstawie zweryfikuj posiadane notatki, zawartość podręczników i oczywiście swoją wiedzę.**

PIERWSZA POMOC W PRZYGOTOWANIU DO MATURY, CZYLI JAK KORZYSTAĆ Z INFORMATORA MATURALNEGO DLA PRZEDMIOTU GEOGRAFIA

Informator maturalny został napisany dla uczniów zdających nową maturę. Jest podstawowym źródłem wiedzy o egzaminie. Źródłem informacji o egzaminie może być dla zdających także internet. Na stronie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej – www.cke.edu.pl – dyrektor CKE ogłasza na dwa miesiące przed egzaminem, z jakich pomocy można korzystać na egzaminie maturalnym, m.in. z geografii. Na stronie internetowej MEN, pod adresem www.menis.gov.pl odszukasz wszystkie ważne akty prawne dotyczące egzaminu maturalnego.

Zdający egzamin maturalny z geografii powinni zapoznać się dokładnie z rozdziałami Informatora maturalnego zawierającymi:

- opis egzaminu z geografii wybranej jako przedmiot obowiązkowy,
- opis egzaminu z geografii wybranej jako przedmiot dodatkowy,
- wymagania egzaminacyjne z geografii – standardy wymagań egzaminacyjnych wraz z opisem,
- przykładowe arkusze i schematy oceniania, do arkusza I załączona jest barwna mapa szczegółowa,
- przykłady arkuszy egzaminacyjnych rozwiązanych przez uczniów i ocenionych przez egzaminatora.

Najważniejszym zadaniem, które ma spełnić Informator jest pomoc uczniom przygotowującym się do nowego egzaminu maturalnego. Dla przygotowujących się do egzaminu najistotniejsze są wymagania egzaminacyjne, które zawierają się w trzech standardach. Do zapisu każdego ze standardów dołączono w tabeli uszczegółowiony zapis treści, np.:

1. STANDARD I. WIADOMOŚCI I ROZUMIENIE

W obszarze tego standardu oczekuje się, że zdający: **zna fakty, rozumie i stosuje pojęcia, prawdziwości i teorie oraz przedstawia i wyjaśnia zdarzenia, zjawiska i procesy.**

Znajomość faktów, rozumienie i stosowanie pojęć, prawdziwości i teorii, przedstawianie zdarzeń, zjawisk i procesów będzie sprawdzana na egzaminie w odniesieniu do treści standardu I.

Poniżej wyjaśniamy, jak należy odczytywać tabelę, w której zapisano wymagania egzaminacyjne w Informatorze maturalnym.

STANDARD	OPIS WYMAGAŃ
<p>W tej części tabeli zapisano cyframi arabskimi i literami treści zgodne z treściami podanymi w podstawie programowej, np. na poziomie podstawowym m.in.:</p> <p>(6) współczesne migracje ludności.</p> <p>Treści wynikają z podstawy programowej i nie wykraczają poza jej zakres.</p>	<p>Tu zawarto szczegółowy zapis zakresu treści, których mogą dotyczyć zadania egzaminacyjne na danym poziomie.</p> <p>Oznaczono je cyframi arabskimi i literami, np. na poziomie podstawowym oczekuje się, że zdający potrafi m.in.:</p> <p>1) klasyfikować migracje według różnych kryteriów,</p> <p>2) scharakteryzować przykłady współczesnych migracji zewnętrznych na świecie.</p>

2. STANDARD II. KORZYSTANIE Z INFORMACJI

W obszarze tego standardu oczekuje się, że zdający: **wykorzystuje i przetwarza informacje.**

Opis tabeli, w której zapisano standard II:

STANDARD	OPIS WYMAGAŃ
<p>W tej części tabeli zapisano umiejętności w zakresie wykorzystania i przetwarzania informacji, które mogą być sprawdzane na egzaminie, np. na poziomie podstawowym oczekuje się, że zdający zgodnie ze standardem oznaczonym numerem 1:</p> <p>1) odczytuje, selekcjonuje, porównuje, interpretuje, grupuje informacje według określonych kryteriów.</p>	<p>Tu zawarto szczegółowe wymagania w odniesieniu do każdego standardu. Wymagania te będą sprawdzane w odniesieniu do treści geograficznych wymienionych w obszarze standardu I „Wiadomości i rozumienie”, np. zdający potrafi porównać cechy podstawowych form ukształtowania powierzchni Ziemi.</p>

3. STANDARD III. TWORZENIE INFORMACJI

W obszarze tego standardu oczekuje się, że zdający: **charakteryzuje, ocenia i rozwiązuje problemy w różnych skalach przestrzennych i czasowych.**

Opis tabeli, w której zapisano standard III:

STANDARD	OPIS WYMAGAŃ
<p>W tej części tabeli zapisano standardy określające typy i rodzaje informacji do tworzenia, np. na poziomie podstawowym oczekuje się, że zdający zgodnie ze standardem oznaczonym numerem 2:</p> <p>2) charakteryzuje na przykładach wybranych obszarów problemy istniejące w środowisku geograficznym.</p>	<p>Tu zawarto szczegółowe wymagania w odniesieniu do każdego standardu. Wymagania te będą sprawdzane w odniesieniu do treści geograficznych wymienionych w obszarze standardu I, np. zdający potrafi przedstawić problemy natury ekologicznej, gospodarczej i społecznej wynikające z pozyskiwania i przetwarzania surowców naturalnych.</p>

Kolejnym ważnym elementem składowym Informatora są zamieszczone **arkusze egzaminacyjne**. Arkusze z odpowiedziami ucznia zostały oceniane zgodnie z kryteriami zawartymi w schemacie oceniania. Opis arkuszy zawarto w rozdziale IV Biuletynu.

Do arkuszy dołączono **schemat oceniania**. Schemat oceniania zawiera przewidywane odpowiedzi, punktację oraz kryteria zaliczenia odpowiedzi.

Korzystając z Informatora należy pamiętać, że załączone arkusze egzaminacyjne są jedynie przykładowymi, a zawarte w nich zadania nie muszą wskazywać dokładnie tych działań programowych, których treści będą sprawdzane na egzaminie maturalnym. Celem załączonych do Informatora arkuszy egzaminacyjnych jest przede wszystkim dostarczenie uczniom:

- przykładów formułowania poleceń, typów zadań wykorzystywanych do sprawdzania stopnia opanowania wiadomości i umiejętności geograficznych,
- przykładowych materiałów źródłowych służących do sprawdzania stopnia opanowania określonych w standardach umiejętności,
- przykładów zastosowania zasad oceniania (o czym informują załączone w Informatorze ocenione prace uczniów).

Podsumowanie:

- Informator maturalny z geografii jest podstawowym źródłem wiedzy o egzaminie maturalnym z tego przedmiotu.
- Przygotowanie do egzaminu powinno zacząć od dokładnego zapoznania się z jego treściami.
- Arkusze egzaminacyjne załączone w Informatorze wskazują jak będą sprawdzane i oceniane wiadomości i umiejętności geograficzne opisane w standardach wymagań egzaminacyjnych.
- Zwróć uwagę na typy zadań występujące w arkuszach egzaminacyjnych oraz materiały źródłowe, szczególnie zapoznaj się z mapą załączoną do arkusza I.
- Nie zapominaj, że arkusze załączone do Informatora są tylko przykładowymi.

OTWIERAMY ARKUSZE EGZAMINACYJNE, CZYLI WSZYSTKO O RODZAJACH ZADAŃ, MATERIAŁACH ŹRÓDŁOWYCH I CZYTANIU INSTRUKCJI

Każdy arkusz egzaminacyjny z geografii składa się z:

- instrukcji dla zdającego,
- testu egzaminacyjnego – zestawu około trzydziestu kilku zadań otwartych i zamkniętych.

1. ZNACZENIE INSTRUKCJI DLA ZDAJĄCEGO W POWODZENIU NA EGZAMINIE

Każdy z arkuszy egzaminacyjnych zawiera na tytułowej stronie instrukcję dla zdającego. Zdający, kierowani ciekawością zawartości arkusza, często czytają ją pobieżnie. Tymczasem instrukcja zawiera ważne zalecenia dla zdającego, które mogą mieć wpływ na wynik egzaminu. Nie zrażaj się formalnym językiem, jakiego użyto w instrukcji – służy to jasności i precyzji poleceń. Przeczytaj w kolejności wszystkie polecenia instrukcji. Zwróć szczególną uwagę czy arkusz I zawiera barwną mapę i przelicz strony arkusza. Ewentualny ich brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin. Otrzymasz nowy arkusz, co zostanie odnotowane w protokole. Stosuj się ściśle do zaleceń podanych w instrukcji; nie zapisuj odpowiedzi ołówkiem, który możesz wykorzystywać wyłącznie do wykonania rysunków. Błędne zapisy wyraźnie przekreślaj. Nie używaj korektora.

Instrukcja określa także, z jakich pomocy możesz korzystać na egzaminie z geografii. Możesz je wcześniej przygotować – dwa miesiące przed egzaminem maturalnym informuje o tym dyrektor CKE w specjalnym komunikacie na stronie www.cke.edu.pl. W instrukcji arkusza egzaminacyjnego załączonego do Informatora wymieniono m.in. lupę pomocną przy czytaniu szczegółowej mapy. Upewnij się, czy będziesz mógł korzystać z kalkulatora. Po dokładnym zapoznaniu się z instrukcją rozpoczynasz rozwiązywanie zadań, a nauczyciele nadzorujący egzamin nie mogą udzielać żadnych wyjaśnień.

2. RODZAJE ZADAŃ TESTOWYCH

W każdym arkuszu znajduje się test złożony z zadań sprawdzających opanowanie wymagań z zakresu trzech standardów. Przy zadaniach podano liczbę punktów, możliwą do uzyskania za ich poprawne rozwiązanie.

Arkusz I cechuje się dużym udziałem zadań z dołączonymi materiałami źródłowymi. Podstawowym źródłem informacji jest szczegółowa, barwna mapa (np. topograficzna lub turystyczna). Do niej odnoszą się zadania z pierwszej części testu. Wśród nich dominują te, które wymagają bezpośredniego korzystania z mapy (np. odczytania lub interpretacji informacji). Pamiętaj, że mogą pojawić się również zadania dotyczące zdarzeń, zjawisk i procesów występujących na obszarze przedstawionym na mapie. Aby je rozwiązać, musisz wykorzystać posiadaną wiedzę, ale nie jest wymagana dokładna znajomość środowiska geograficznego obszaru przedstawionego na mapie. Egzamin maturalny na poziomie podstawowym nie wymaga posiadania wszechstronnej wiedzy o wszystkich (tych większych i tych mniejszych) krainach geograficznych Polski.

Pamiętaj, że w arkuszu II mogą być zawarte również zadania z poziomu podstawowego. Żadne z zadań nie może już dotyczyć barwnej mapy szczegółowej, która jest załącznikiem wyłącznie do arkusza I.

Podstawowe informacje dotyczące zadań zawartych w arkuszach egzaminacyjnych z geografii zawiera tabela 4.

Tab. 4. Zadanie testowe w arkuszach egzaminacyjnych z geografii

ELEMENT ZADANIA	KOMENTARZ
Polecenie	Jest zasadniczą częścią zadania; wskazuje bezpośrednio na czynność, którą musisz wykonać.
Opis sytuacji zadaniowej (wprowadzenie do polecenia) i/lub materiał źródłowy , np. mapa, fotografia, wykres	<ol style="list-style-type: none"> Niektóre polecenia poprzedza krótkie (nawet jednozdaniowe) wprowadzenie – niezbędne do przedstawienia sytuacji, której dotyczy zadanie. W zadaniach, przede wszystkim z zakresu standardu II, występuje materiał źródłowy w różnej formie, np. mapa, fotografia itp.; w takich przypadkach w poleceniu zwykle znajduje się wskazówka, że powinieneś swoją odpowiedź budować na podstawie analizy źródła informacji, np.: „Na podstawie mapy turystycznej...” lub „Korzystając z mapy turystycznej...”. W teście może wystąpić zadanie wymagające od ciebie uzupełnienia materiału źródłowego, np. rysunku (Informator maturalny, zad. 13). Niektóre zadania wymagają wiązania wiedzy uzyskanej na podstawie analizy materiału źródłowego (standard II) z twoją wiedzą zapamiętaną (standard I). W takiej sytuacji w poleceniu zwykle znajdziesz wskazówkę, że odpowiedź powinna uwzględniać oba te elementy. W kryteriach oceniania oba te elementy mogą być punktowane osobno.

W arkuszach egzaminacyjnych mogą wystąpić wszystkie formy zadań testowych. Ich charakterystykę przedstawiamy w tabeli 5. Zdecydowaną większość będą stanowiły zadania otwarte, pozwalające zdającym zaprezentować szeroką wiedzę geograficzną.

Tabela 5. Rodzaje i formy zadań testowych w arkuszach egzaminacyjnych z geografii

RODZAJ	FORMA	KOMENTARZ
Otwarte (samodzielnie formułujesz odpowiedź)	Rozszerzonej odpowiedzi	Wykonując zadanie, powinieneś udzielić dłuższej (kilku-, kilkunastozdaniowej) odpowiedzi. Pamiętaj, że stwarza ono okazję do zaprezentowania szerokiej wiedzy na dany temat, ale i pozwala stwierdzić, czy potrafisz podać odpowiedź logiczną i przejrzystą. Dlatego budując odpowiedź, staraj się, aby jej poszczególne elementy składowe były ułożone w logicznym porządku oraz jedne z drugich wynikały. Dla takich zadań typowymi czasownikami operacyjnymi są: wyjaśnij, opisz, scharakteryzuj. Za zadanie rozszerzonej odpowiedzi przyznaje się z reguły od 3

RODZAJ	FORMA	KOMENTARZ
Otwarte (samodzielnie formułujesz odpowiedź)	Rozszerzonej odpowiedzi	do 5 punktów. Czasami w poleceniu możesz znaleźć wskazówki, co powinieneś uwzględnić w odpowiedzi. Bezwzględnie się ich trzymaj, ponieważ każdy wymagany od ciebie element będzie osobno punktowany. Do zadań rozszerzonej odpowiedzi zaliczamy wieloczynnościowe zadania wymagające obliczeń matematycznych. Warto wiedzieć, że jeżeli w poleceniu poproszono o zapis wykonywanych obliczeń, powinieneś je umieścić w miejscu na to przeznaczonym (nawet, jeśli jesteś w stanie policzyć w pamięci lub używasz do tego celu kalkulatora).
	Krótkiej odpowiedzi	Rozwiązując to zadanie, powinieneś udzielić krótkiej, zwykle jednowyrazowej odpowiedzi (maksymalnie w postaci 2-3 zdań). W poleceniu do zadania zazwyczaj podane są ilościowe wymagania (ile czego należy podać, wymienić).
	Z luką	Rozwiązując to zadanie wpisujesz w wolne miejsca tekstu (luki) brakujące wyrazy. Pamiętaj, że takie zadanie wymaga precyzyjnej odpowiedzi (zwykle odpowiedź poprawna jest tylko jedna). Udzielając jej, nie sugeruj się długością luki.
Zamknięte (odpowiedzi są podane, spośród nich dokonujesz wyboru poprawnej)	Na dobieranie	Powinieneś zestawić (dobrać, przyporządkować) hasła umieszczone w jednej kolumnie do właściwych odpowiedzi – informacji umieszczonych w drugiej kolumnie (np. Informator maturalny, zad. 15). W teście geograficznym zadania na dobieranie stosuje się też w przypadku klasyfikowania lub grupowania (np. Informator maturalny, zad. 17). W arkuszu egzaminacyjnym najczęściej obowiązuje w dobieraniu zasada jeden do jednego, czyli jednemu elementowi z kolumny haseł można przyporządkować tylko jeden element z kolumny odpowiedzi. Jeżeli jest inaczej, stosowna informacja powinna być podana w poleceniu. Liczba elementów w obu kolumnach jest zazwyczaj inna (różni się zwykle o jeden, maksymalnie dwa).
	Wielokrotnego wyboru	Wybierasz spośród podanych odpowiedzi jedną (lub więcej). Jeżeli zadanie wymaga wyboru jednej poprawnej odpowiedzi, możesz uzyskać za jego rozwiązanie jeden punkt. W przypadku dokonywania wyboru większej liczby poprawnych odpowiedzi, zadanie może być wielopunktowe.
	Prawda – fałsz	To zadanie uznawane jest za najprostszą formę zadania zamkniętego. Polega na rozstrzygnięciu, czy zawarte w nim stwierdzenie jest prawdziwe, czy fałszywe. W teście maturalnym jedno zadanie może zawierać kilka zdań, których prawdziwość należy określić.

3. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE ZAŁĄCZANE DO ZADAŃ W ARKUSZACH EGZAMINACYJNYCH Z GEOGRAFII

Wśród materiałów źródłowych załączanych do zadań mogą być np. mapy, wykresy, diagramy, fotografie, schematy, modele, tabele statystyczne, rysunki.

Szczególne miejsce zajmuje barwna mapa szczegółowa, na podstawie której zdający rozwiązują część zadań dla poziomu podstawowego oraz zadania z pierwszej części egzaminu na poziomie rozszerzonym.

MAPA

Umiejętność pracy z mapą kształcona jest od szkoły podstawowej i należy do podstawowych umiejętności sprawdzanych na egzaminie maturalnym.

Przystępując do pracy z każdą mapą, zdający powinien przede wszystkim przeczytać jej **tytuł**, a następnie rozpoznać jej **rodzaj**, np.: topograficzna, turystyczna, tematyczna oraz określić **obszar**, jaki obejmuje. Uważne przeczytanie legendy pozwoli na identyfikację obiektów na mapie i ułatwi szybkie rozpoznanie cech obszaru, który mapa przedstawia. **Skala mapy** może być podana w różnej formie: liczbowej, mianowanej, liniowej. Od zdającego wymagana jest umiejętność posługiwania się każdą z tych skal oraz dokonywania ich zamiany.

Mapy na egzaminie maturalnym wykorzystywane są przede wszystkim do sprawdzania stopnia opanowania umiejętności wskazanych w **standardzie II**, np.:

POZIOM PODSTAWOWY

- **Odczytywanie informacji geograficznych, rozpoznawanie obiektów, zjawisk i procesów, przedstawianie charakterystycznych cech wskazanego obszaru** (od zdającego wymaga się umiejętności sprawnego przełożenia treści legendy na obraz obszaru na mapie).
- **Wykorzystanie mapy do wykonywania pomiarów** (np. odległości, powierzchni).
- **Wykonywanie prostych obliczeń matematyczno-geograficznych** (np. odległości, wysokości względnej i bezwzględnej, temperatury powietrza).
- **Określanie położenia obiektów w przestrzeni** (np. współrzędnych geograficznych, rozciągłości geograficznej).
- **Projektowanie działań** (np. zagospodarowania danego obszaru, lokalizacji nowych obiektów, tras wycieczek).
- **Przedstawianie zależności między zdarzeniami, zjawiskami, procesami, które zachodzą na danym obszarze** (np. zależność sieci transportu lub osadnictwa od ukształtowania powierzchni).
- **Porównywanie, czyli określanie podobieństw i różnic między wskazanymi na mapie obszarami** (np. porównanie obszarów pod względem cech przyrodniczych, zagospodarowania).

POZIOM ROZSZERZONY – umiejętności jak na poziomie podstawowym oraz:

- **Klasyfikowanie informacji pozyskanych z map tematycznych.**
- **Prognozowanie na podstawie informacji pozyskanych z mapy.**
- **Wybieranie informacji najistotniejszych dla danego zagadnienia.**
- **Wykonywanie obliczeń** (w tym matematyczno-geograficznych i astronomiczno-geograficznych).
- **Formułowanie zależności i prawdowości.**

Mapy mogą być wykorzystywane także do sprawdzania wielu umiejętności wskazanych w standardzie III, jak np.:

POZIOM PODSTAWOWY

- **Ocena wpływu środowiska przyrodniczego na warunki życia i działalność człowieka.**
- **Dobór przykładu ilustrującego powiązania w systemie człowiek–przyroda–gospodarka.**
- **Dostrzeganie** na danym obszarze **problemu natury np. przyrodniczej, gospodarczej, ekologicznej, politycznej** (np. zagrożenie powodzią, wylesieniem, erozją gleb, degradacją środowiska, problemem współpracy przygranicznej, zanieczyszczeń transgranicznych) **oraz proponowanie rozwiązań tych problemów.**

POZIOM ROZSZERZONY – umiejętności jak na poziomie podstawowym oraz:

- **Ocena środowiska przyrodniczego pod kątem warunków życia człowieka i możliwości zagospodarowania.**
- **Formułowanie wniosków dotyczących powiązań i wzajemnych zależności między elementami środowiska.**
- **Ocena zmian zachodzących w środowisku przyrodniczym.**

Przygotowując się do rozwiązywania zadań do barwnej mapy szczegółowej warto wykonać kilka ćwiczeń w celu utrwalenia specyfiki korzystania z mapy tego rodzaju. Może to być mapa własnej okolicy lub mapa jednego z turystycznych regionów Polski.

ĆWICZENIA, CZYLI „OSWAJANIE” MAPY

1. Odczytaj tytuł mapy. Podaj nazwę regionu geograficznego i krainy geograficznej, do których należy obszar przedstawiony na mapie. Zaklasyfikuj obszar do krajobrazu rzeźby nizinnej, wyżynnej lub górskiej.
2. Odczytaj, co ile metrów opisano wartości poziomic oraz ile metrów wynosi cięcie poziomicowe (czyli, co ile metrów poprowadzono poziomicę na mapie). Odszukaj na mapie przykłady wzniesień o łagodnych stokach oraz wzniesienia o stokach stromych. Odczytaj ich wysokości bezwzględne i względne.
3. Oszacuj wysokość nad poziomem morza wybranego punktu, przez który nie przechodzi żadna poziomic.
4. Odczytaj z legendy mapy obiekty zaznaczone znakami punktowymi i liniowymi. Podaj przykłady obszarów oznaczonych znakami powierzchniowymi.
5. Odczytaj skalę mapy. Odpowiedz, jak wielkość skali wpływa na treść mapy.
6. Zmierz wybraną odległość na mapie i oblicz jej długość w terenie. Dokonaj podobnych obliczeń w odniesieniu do powierzchni fragmentu obszaru.
7. Opisz zróżnicowanie obszaru pod względem: form terenu, roślinności, sieci wodnej, zagospodarowania przez człowieka.
8. Oceń atrakcyjność turystyczną obszaru przedstawionego na mapie. Przedstaw uzasadnienie swojej oceny.
9. Wyróżnij na obszarze mapy rodzaje zabudowy zwartej i rozproszonej (luźnej). Zastanów się, jakie mogą być przyczyny występowania terenów gęściej zabudowanych oraz niezabudowanych na obszarze przedstawionym na mapie.
10. Na podstawie wybranej mapy podaj jeden przykład wpływu środowiska przyrodniczego na gospodarkę człowieka.

W arkuszu egzaminacyjnym poza mapami ogólnogeograficznymi, do których należą mapy szczegółowe, mogą być wykorzystywane **mapy tematyczne**. Należą do nich mapy przedstawiające dokładnie wybrany element lub elementy przyrodnicze, społeczno-gospodarcze lub polityczne, np. elementy klimatu, sieć wodną, roślinność, transport, organizacje polityczne i inne. Mapy te najczęściej są wykorzystywane do określania zasięgu lub natężenia zjawisk, określania związków przestrzennych, oceny skutków występowania zjawisk.

Poniżej załączono przykłady różnych rodzajów map.

PRZYKŁAD FRAGMENTU MAPY TOPOGRAFICZNEJ WRAZ Z LEGENDĄ – w oryginale mapa barwna

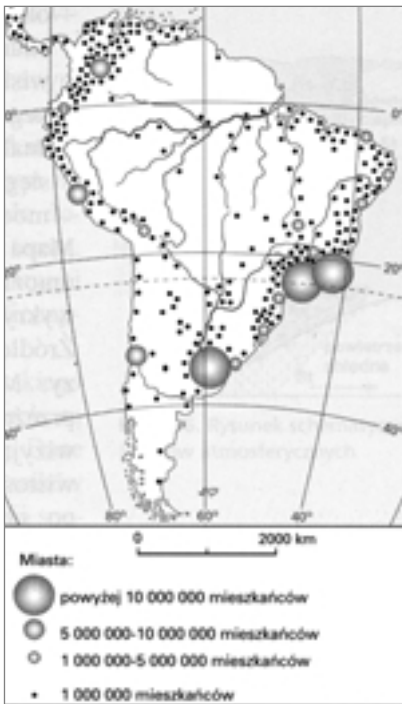

SKALA 1 : 75 000

LEGENDA:

	Droga główna Main road Hauptstraße		Policeja, pogotowie ratunkowe Police, ambulance service Polizei, Rettungsdienst
	Droga drugorzędna Secondary road Nebenstraße		Punkt widokowy, kąpielisko Viewpoint, place for swimming Aussichtspunkt, Badplatz
	Droga boczna Minor road Nebenstraße		Parking, stacja benzynowa Car park, filling station Parkplatz, Tankstelle
	Drogi lokalne Local roads Sonstige Straßen		Biuro, informacja turystyczna Post office, tourist information Postamt, Informationsbüro
	Droga gruntowa, ścieżka Dirt road, footpath Feldweg, Fußweg		Hotel, schronisko młodzieżowe Hotel, youth hostel Hotel, Jugendherberge
	Odległość w kilometrach Distance in kilometres Entfernung in Kilometern		Camping, pole namiotowe Camping, camp site Campingplatz, Zeltplatz
	Numerы dróg Road numbers Straßennummern		Kościół, klasztor Church, Monastery Kirche, Kloster
	Kolej ze stacją i przystankiem Railway with station and stop Eisenbahn mit Bahnhof und Haltestelle		Młyn wodny, grodzisko Watermill, earthwork Wassermühle, Ringwall
	Pozycjonice Contour lines Höhenlinien		Zamek, ruina zamku Castle, ruins of castles Schloß, Schloßruinen
	Punkt wysokościowy Spot height Höhepunkt		Pałac i dwór, muzeum Palace and manor house, museum Palast und Herrenhaus, Museum
	Kaplica Chapel Kapelle		Rezerwy przyrody Nature reserves Naturschutzgebiete
	Leźniczówka Forester's lodge Forsthaus		Park zabytkowy Historic park Denkmalgeschützter Park
	Kamieniołomy Quarries Steinbruch		Granice obszarów chronionych Landscape park boundary Landschaftsparkgrenze
	Jaskinia, skały Cave, rocks Höhle, Felsen		Ślaki piesze Tourist trails Wanderwege

PRZYKŁADY MAP TEMATYCZNYCH

1. Rozmieszczenie ludności w Ameryce Południowej

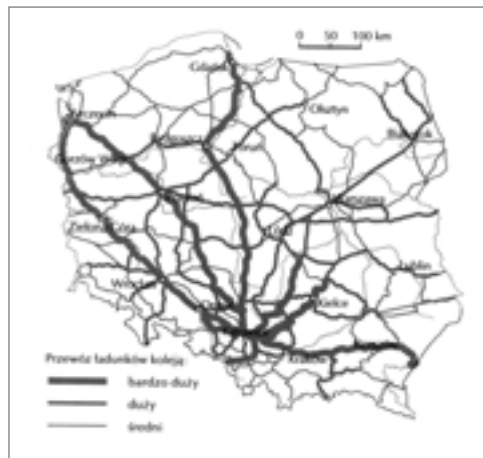

2. Występowanie złóż ropy naftowej i gazu ziemnego na Morzu Północnym

3. Rozkład ciśnienia atmosferycznego na Ziemi

4. Przewóz ładunków na liniach kolejowych w ciągu doby w Polsce

DANE STATYSTYCZNE

Ważnym źródłem informacji, często wykorzystywanym w rozwiązywaniu zadań geograficznych, są **dane statystyczne**. Mogą być one prezentowane na **wykresach, diagramach, rysunkach, schematach**. Ale najczęściej zestawiane są w **tabelach**. Zwykle układają się w szeregi statystyczne, uporządkowane według określonych kryteriów, np.: w poniższej tabeli uporządkowano dane chronologicznie, a w tabeli 2 chronologicznie i obszarowo. Rozpoczynając analizę tabeli należy przeczytać jej tytuł, sprawdzić, czy dane odnoszą się do obszarów charakterystycznych dla danego zjawiska, czy może obszary uszeregowano według największych wielkości osiągniętych na świecie. Na przykład najwyższy współczynnik przyrostu naturalnego nie jest notowany na świecie w Irlandii, chociaż jest to największa wartość w 2001 r. w tabeli 2.

Tabela 1. Przyrost naturalny w Polsce w latach 1995–2002

Wskaźnik	1995	2000	2001	2002
	na 1000 ludności			
Urodzenia żywe	11,2	9,9	9,5	9,3
Zgony	10,0	9,5	9,4	9,4
Przyrost naturalny	1,2	0,3	0,1	-0,1

Źródło: Mały Rocznik Statystyczny GUS, 2003/2004

Tabela 2. Przyrost naturalny ludności w wybranych krajach Europy w latach 1995–2001

Kraj	1995	2001
	na 1000 ludności	
Belgia	1,0	1,1
Francja	3,4	4,2
Irlandia	4,6	7,3
Niemcy	-1,5	-1,1
Rosja	-5,7	-6,5

Źródło: Mały Rocznik Statystyczny GUS, 2003/2004

Wartości liczbowe w tabelach i na wykresach podawane są w odpowiednich jednostkach. Ważne, aby poprawnie je odczytywać, np. roczne wydobycie węgla kamiennego na świecie podawane jest w mld ton, a wydobycie węgla w Polsce w mln ton, ale wydobycie na 1 mieszkańca już tylko w kg. Wartości opatrzone w tabeli określeniem „w tysiącach” należy odpowiednio odczytać, np. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce w 2002 roku podana jako wartość 3217 tys. oznacza, że w Polsce w 2002 roku bezrobocie obejmowało 3 miliony 217 tysięcy osób.

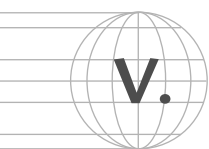
Jeśli dane statystyczne przedstawiono na wykresach, należy zwrócić uwagę na opis osi wykresu oraz legendę. Podobnie jak tabele, wykresy mogą być wykorzystywane do przedstawiania dynamiki zmian w czasie lub zróżnicowania ilustrowanego zjawiska.

Zamieszczając dane statystyczne w tabelach lub ilustrując je na wykresach, od zdającego wymaga się przede wszystkim umiejętności:

- odczytywania informacji (np. jak jest);
- analizowania danych statystycznych (gdzie i kiedy zanotowano wartości najwyższe lub najniższe, gdzie jest podobnie, a gdzie odmiennie);
- interpretowania, tj. wiązania informacji z posiadaną wiedzą (np. dlaczego tak jest);
- przetwarzania informacji, tj. przedstawiania w innej postaci (np. wykonania diagramu, obliczeń);
- wnioskowania na podstawie pozyskanych informacji.

W rozwiązywaniu zadań na podstawie danych statystycznych najważniejsze jest uważne przeczytanie poleceń. Umiejętność uważnego czytania danych statystycznych jest nie tylko warunkiem udzielenia poprawnej odpowiedzi, ale umożliwia także poprawne powiązanie pozyskanej informacji z posiadaną wiedzą. A zatem:

- Zanim zaczniesz analizować dane w tabeli przeczytaj jej tytuł, zwróć uwagę na jednostki wielkości i czasu, którymi opisano dane.
- Analizując dane zwróć uwagę na ich układ w tabeli. Jeśli dane w tabeli ułożono chronologicznie (tabela 1) warto odszukać wartości najwyższe i najniższe, prześledzić dynamikę zmian w czasie, wielkość oraz kierunek zmian (czyli stwierdzić, czy wartości rosną czy maleją). Jeśli tabelę ułożono obszarowo (tabela 2) zwróć uwagę na następujące cechy danych:
  - który z obszarów osiąga wartości najwyższe, a który najniższe,
  - jaka jest tendencja zmian – czy wartości rosną czy maleją,
  - na których obszarach wartości rosną, a na których maleją, lub gdzie wykazują stagnację,
  - gdzie wartości przedstawiają największą i najmniejszą dynamikę zjawiska lub procesu, czyli gdzie dokonały się największe zmiany.
- Zamieszczenie źródeł informacji w zadaniu (np. tabeli, rysunku) nie jest przypadkowe. To ważne, aby każdego z załączonych materiałów źródłowych nie traktować tylko jako ilustracji do zadania, ale jako rzeczywiste źródło informacji do wykorzystania.

KU PRZESTRODZE – PUŁAPKI W ROZWIĄZYWANIU ZADAŃ

Błędy popełniane przez zdających egzaminy najczęściej wynikają z braku dostatecznej wiedzy lub umiejętności. Z drugiej strony, nawet bardzo dobre przygotowanie merytoryczne nie zawsze przekłada się na sukces egzaminacyjny. Warto zastanowić się nad przyczynami tej sytuacji. Winę za to ponosi często wysoki poziom stresu, ale też nie zawsze zdający uświadamiają sobie znaczenie podstawowych czynności wykonywanych podczas rozwiązywania zadań.

A zatem zanim podejmiesz trud zmierzenia się z zadaniem:

- Przeczytaj uważnie polecenie zadania.
- Odszukaj w poleceniu czasowniki operacyjne, np. wyjaśnij, opisz, wymień, oblicz, przedstaw argumenty itp. Wskazują one czynność, którą zdający powinien wykonać. **Podane w odpowiedzi informacje muszą wynikać z polecenia.** Nie pisz więc wszystkiego, co wiesz na temat zagadnienia podanego w zadaniu, ale skoncentruj się na wykonaniu wskazanej czynności.
- Sprawdź, czy polecenie zadania zawiera ograniczenie liczby przykładów, argumentów, cech, czynników itp. – stosuj się ściśle do tych zaleceń, gdyż ocenie będzie podlegały tylko kolejnych odpowiedzi, liczonych od pierwszej, ile jest wymaganych.

Dodatkowe informacje, które nie wynikają z polecenia zadania nie podlegają ocenie, ale jeśli świadczą o zupełnym braku zrozumienia zagadnienia lub zaprzeczają udzielonej poprawnie odpowiedzi, spowodują, że odpowiedź oceniona zostanie na 0 punktów. Należy zatem bardzo rozważnie udzielać odpowiedzi, precyzyjnie ją formułując. Dotychczasowe badania pilotażowe egzaminów maturalnych z geografii wykazały, że uczniowie mają kłopoty z udzieleniem krótkiej, rzeczowej odpowiedzi. Odpowiedzi te często są niepoprawne pod względem gramatycznym i stylistycznym.

Pod każdym zadaniem otwartym przewidziano odpowiednią ilość miejsca na odpowiedź zdającego. Oznacza to, że odpowiedź powinna w tym miejscu być rozwinięta, a zapis jedno- lub dwuwyrzowy może nie spełnić kryterium zaliczenia odpowiedzi jako poprawnej. Takie wymagania są jednocześnie sprawdzianem umiejętności jednoznacznego i precyzyjnego komunikowania się. Jeśli jednak nie znasz pełnej odpowiedzi, a zadanie jest za większą ilość punktów, warto udzielić odpowiedzi nawet częściowej, gdyż uzyskasz przynajmniej część punktów możliwych do zdobycia. Na przykład w zadaniu, w którym wymagane jest wymienienie trzech przyczyn wysokiego przyrostu naturalnego w krajach słabo rozwiniętych, na pewno warto wpisać choćby jedną z przyczyn, której jesteś pewien.

Przykłady popełnianych błędów przez uczniów w wybranych zadaniach otwartych na podstawie próbnych arkuszy z geografii

RODZAJ BŁĘDÓW. UCZEŃ:	PRZYKŁADY BŁĘDÓW NA WYBRANYCH TREŚCIACH ZADAŃ Z PRÓBNYCH ARKUSZY EGZAMINACYJNYCH. UCZEŃ:
Myli skutki i przyczyny	Wymienia skutki zamiast przyczyn struktury wieku ludności wybranych państw.
Popełnia błędy w obliczeniach lub zapisie obliczeń	Popełnia błędy w obliczeniach wskaźnika przyrostu naturalnego. Popełnia błędy w zapisie obliczeń długości geograficznej lub wysokości Słońca nad horyzontem. Nie podaje miana wartości, np. odległości, szerokości i długości geograficznej.
Przedstawia opis zamiast porównania	Opisuje piramidy wieku zamiast dokonać ich porównania, tj. wyróżnić podobieństwa i różnice w strukturze wieku, płci i długości trwania życia ludności.
Nie uogólnia informacji	Podaje (cytuje) z tabeli wartości, np. liczby ludności danego kontynentu zamiast sformułować wniosek dotyczący zmian liczby ludności tego kontynentu.
Myli czynnik z procesem rzeźbotwórczym	Wskazuje proces erozji i akumulacji jako czynniki rzeźbotwórcze.

PRZYKŁADOWE ZADANIA Z GEOGRAFII WEDŁUG STANDARDÓW I POZIOMU EGZAMINU

Celem zamieszczenia przykładów zadań jest dostarczenie przykładów formułowania poleceń, typów zadań oraz rodzajów materiałów źródłowych wykorzystywanych do sprawdzania stopnia opanowania wiadomości i umiejętności geograficznych.

POZIOM PODSTAWOWY

STANDARD I

ZAD. 1. Zadanie zamknięte, wielokrotnego wyboru (1 PKT)

Podkreśl zestawienie regionów, na obszarze których czynnikiem sprzyjającym rozwojowi rolnictwa jest długi okres wegetacji.

- A. Żuławy Wiślane, Wyżyna Lubelska
- B. Nizina Śląska, zachodnia Wielkopolska
- C. Nizina Mazowiecka, Pojezierze Mazurskie
- D. Kotlina Warszawska, Nizina Podlaska

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
1.	B	0-1	za podanie poprawnej odpowiedzi – 1 pkt

ZAD. 2. Zadanie zamknięte, na dobieranie (3 PKT.)

Przyporządkuj wymienionym ruchom migracyjnym odpowiadające im przyczyny: polityczne, ekonomiczne lub religijne.

Lp.	Wybrane ruchy migracyjne ludności	Główne przyczyny
1	Przesiedlenia repatriantów po II wojnie światowej.	
2	Wymiana ludności między Pakistanem a Indiami po podziale Indii Brytyjskich.	
3	Imigracje Żydów do Izraela po utworzeniu państwa Izrael.	
4	Emigracja Polaków do krajów Europy Zachodniej po 1989 roku.	

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
2.	1. polityczne 2. religijne 3. polityczne 4. ekonomiczne	0-3	za poprawne przyporządkowanie przyczyn: ■ dwóch – 1 pkt ■ trzech – 2 pkt. ■ czterech – 3 pkt.

ZAD. 3. Do rozwiązania zadania wykorzystaj zamieszczoną w rozdz. VI mapę tematyczną nr 1 „Rozmieszczenie ludności w Ameryce Południowej”.

Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (6 PKT.)

- a) Wymień przykłady dwóch czynników przyrodniczych, które wpłynęły na gęstość zaludnienia w Ameryce Południowej. Dla każdego z czynników podaj przykład obszaru jego oddziaływania.
- b) Na przykładzie jednego z czynników wyjaśnij jego znaczenie w rozmieszczeniu ludności Ameryki Południowej. W wyjaśnieniu podaj dwa argumenty.

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
3.	<p>Np.</p> <p>a) <u>Czynnik 1. – odległość od wybrzeża morskiego</u> Przykład obszaru: Nizina La Platy <u>Czynnik 2 – klimat</u> Przykład obszaru: Nizina Amazonki</p> <p>b) znaczenie: Nizina La Platy, wybrzeże morskie zapewnia ludności: – łagodny, morski klimat, – dostęp do łowisk, – możliwość rozwoju szlaków komunikacyjnych. Nizina Amazonki, klimat równikowy ogranicza zaludnienie ze względu na: – wysokie temperatury i wysoką wilgotność powietrza – bujną tropikalną roślinność.</p>	0–6	<p>za podanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ jednego czynnika – 1 pkt ■ dwóch czynników – 2 pkt. <p>za podanie przykładu obszaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ jednego – 1 pkt ■ dwóch – 2 pkt. <p>za podanie w wyjaśnieniu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ jednego argumentu – 1 pkt ■ dwóch argumentów – 2 pkt.

ZAD. 4. Zadanie zamknięte, na dobieranie (3 PKT.)

Uzupełnij tabelę dobierając właściwe określenia z podanych poniżej: gołoborza, lodowiec, jeziora rynnowe, doliny U-kształtne, wietrzenie fizyczne, wody lodowca.

KRAINA GEOGRAFICZNA	FORMA RZĘBY	CZYNNIK RZĘBOTWÓRCZY
Tatry		
Pojezierze Pomorskie		
Góry Świętokrzyskie		

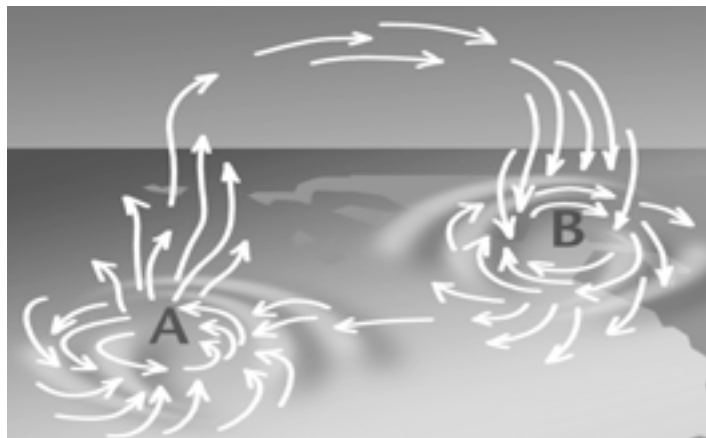
NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA									
4.	<table border="1"> <tr> <td>Tatry</td> <td>doliny U-kształtne</td> <td>lodowiec</td> </tr> <tr> <td>Pojezierze Pomorskie</td> <td>jeziora rynnowe</td> <td>lodowiec (lub wody lodowca)</td> </tr> <tr> <td>Góry Świętokrzyskie</td> <td>gołoborza</td> <td>wietrzenie fizyczne</td> </tr> </table>	Tatry	doliny U-kształtne	lodowiec	Pojezierze Pomorskie	jeziora rynnowe	lodowiec (lub wody lodowca)	Góry Świętokrzyskie	gołoborza	wietrzenie fizyczne	0–3	za poprawne wypełnienie jednego wiersza tabeli – 1 pkt
Tatry	doliny U-kształtne	lodowiec										
Pojezierze Pomorskie	jeziora rynnowe	lodowiec (lub wody lodowca)										
Góry Świętokrzyskie	gołoborza	wietrzenie fizyczne										

STANDARD II

ZAD. 5. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (2 PKT.)

Na rysunku oznaczono literami A i B dwa ośrodki baryczne na półkuli północnej. Zapisz literę, którą oznaczono ośrodek niskiego ciśnienia. Wykorzystując rysunek podaj dwa argumenty uzasadniające twój wybór.

Opracowanie własne na podstawie: G. D. Roth, Pogoda i klimat, Warszawa 2000

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
5.	A Argumenty: - wiatr wieje do środka układu, - w tym ośrodku powietrze unosi się do góry	0-2	za poprawny wybór ośrodka barycznego z użyciem argumentu: - jednego - 1 pkt - dwóch - 2 pkt.

Do rozwiązania zadań 6 i 7 wykorzystaj mapę tematyczną nr 3. pt. „Rozkład ciśnienia atmosferycznego na Ziemi”, zamieszczoną w rozdz. IV.

ZAD. 6. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (1 PKT)

Zaznacz na mapie strzałką kierunek monsonu w Indiach.

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
6.	Strzałka skierowana jest grotem z lądu na Ocean Indyjski.	0-1	za kierunek i zwrot monsonu - 1 pkt

ZAD. 7. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (3 PKT)

Podaj, w których miesiącach: w styczniu czy lipcu, występuje na Ziemi rozkład izobar przedstawiony na załączonej mapie. Uzasadnij odpowiedź dwoma argumentami.

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
7.	styczeń Uzasadnienie, np: Nad lądami półkuli północnej wykształciły się wyż, gdyż zimą lądy są silnie wychłodzone i zalega nad nimi chłodne, ciężkie powietrze, które osiada, przyczyniając się do wzrostu ciśnienia atmosferycznego.	0-3	za podanie nazwy miesiąca - 1 pkt za podanie w uzasadnieniu: - jednego argumentu - 1 pkt - dwóch lub więcej - 2 pkt.

ZAD. 8.

Do rozwiązania zadania 8 wykorzystaj zamieszczoną w rozdz. IV mapę tematyczną nr 1 „Rozmieszczenie ludności w Ameryce Południowej”.

Zadanie zamknięte, na dobieranie (2 PKT.)

Korzystając z mapy, podaj spośród wymienionych niżej miast te, których liczba mieszkańców wynosi powyżej 10 milionów:

Sao Paulo, Bogota, Buenos Aires, Lima, Santos, Caracas

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
6.	Sao Paulo, Buenos Aires	0-2	za rozpoznanie jednego miasta – 1 pkt

ZAD. 9.

Do rozwiązania zadania 9 wykorzystaj mapę tematyczną nr 2 „Złoża ropy naftowej i gazu ziemnego na Morzu Północnym” zamieszczoną w rozdz. IV.

Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (4 PKT.)

a) Na podstawie mapy podaj nazwy krajów, których porty morskie są połączone ropociągami lub gazociągami ze złożami ropy naftowej i gazu ziemnego na Morzu Północnym.

b) Wykorzystaj treść mapy oraz posiadaną wiedzę i wyjaśnij, dlaczego rafinerie ropy naftowej w krajach Europy Zachodniej zlokalizowano głównie w portach.

W wyjaśnieniu wykorzystaj dwa argumenty.

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
9.	a) Dania, Holandia, Norwegia, Niemcy, Wielka Brytania	0-2	za odczytanie krajów: - trzech – 1 pkt - pięciu – 2 pkt.
	b) - kraje Europy Zachodniej głównie importują ropę naftową drogą morską, - niektóre kraje Europy Zachodniej doprowadzają ropę naftową ze złóż Morza Północnego, - lokalizacja rafinerii w portach obniża koszty przeładunku surowca	0-2	za każdy poprawnie sformułowany argument po 1 pkt

ZAD. 10.

Do rozwiązania zadania 10 wykorzystaj mapę tematyczną nr 4 „Przewóz ładunków koleją w ciągu doby” zamieszczoną w rozdz. IV.

Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (3 PKT.)

Uzasadnij, podając po jednym argumentem, że czynniki przyrodnicze, społeczno-gospodarcze i historyczne wpłynęły na gęstość linii kolejowych we wschodniej części Polski.

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
10.	<p>Np.</p> <ul style="list-style-type: none"> - brak znaczących zasobów złóż surowców nie sprzyjał tu rozwojowi przemysłu i związanych z nim linii kolejowych; - niska urbanizacja i przewaga obszarów wiejskich w Polsce wschodniej nie wpływały na zapotrzebowanie na usługi kolei; - obszary te znajdowały się w większości na obszarze byłych zaborów austriackiego i rosyjskiego; niski poziom zagospodarowania tych ziem wynikał z polityki zaborców. 	0-3	za każdy poprawnie sformułowany argument po 1 pkt

ZAD. 11. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (3 PKT.)

Wykorzystaj dane z tabeli do wykonania poleceń:

- a) Oblicz, jaki procent powierzchni kraju stanowiły użytki rolne w 2003 roku.
 c) Oceń i uzasadnij, która ze zmian w użytkowaniu gruntów w Polsce jest korzystna dla mieszkańców kraju. W uzasadnieniu podaj dwa argumenty.

Użytkowanie gruntów w latach	Użytkowanie gruntów w % powierzchni kraju				
	grunty orne	sady	łąki i pastwiska	lasy grunty	pozostałe
1995 r.	45,6	0,9	12,9	28,2	12,4
2003 r.	40,4	0,8	10,5	29,1	19,2

Źródło: Mały Rocznik Statystyczny Polski 2004

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
11.	<p>a) 51,7 % b) wzrost powierzchni lasów; uzasadnienie, np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lasy pozwalają zachować równowagę przyrodniczą w środowisku, - lasy stanowią teren rekreacji dla ludności, - pełnią liczne funkcje w środowisku, np. gleboochronne, wodoochronne. 	0-3	<p>a) za poprawną odpowiedź – 1 pkt b) za wskazanie wzrostu powierzchni lasów – 1 pkt za podanie w uzasadnieniu dwóch argumentów – 1 pkt</p>

STANDARD III

ZAD. 12. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (4 PKT.)

Sformułuj problem gospodarczy, którego przejawem jest opisana w tekście źródłowym sytuacja Shella oraz wskaż trzy możliwe następstwa tego problemu dla gospodarki świata.

Materiał źródłowy do zadania:

Shell, drugi co do wielkości koncern naftowy na świecie, zredukował o jedną czwartą szacunki swoich rezerw naftowych. Spowodowało to panikę wśród akcjonariuszy i inwestorów, którzy przez parę ostatnich lat nie byli informowani o spadku zasobów, a więc i o rzeczywistej wartości firmy.

Zdaniem specjalistów, problem Shella jest odbiciem sytuacji, jaka występuje w całej branży. Rezerwy wielkich koncernów naftowych są już mocno ograniczone. Można się spodziewać całej serii korekt zasobów w dół. Prawdopodobnie w 2003 r. przekroczona została granica zużycia połowy światowych zasobów ropy naftowej. Za parę lat spadek wydobycia tego surowca stanie się faktem.

Źródło: Zle wróżby dla ropy naftowej, w: Notatki geograficzne, „Geografia w szkole”, 4/2004, s. 58.

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
12.	Problem, np.: Wyczerpywanie się zasobów ropy naftowej na świecie. Przykłady możliwych następstw: – wzrost cen ropy naftowej, – intensyfikacja badań nad alternatywnymi źródłami energii wykorzystywanymi w energetyce, – wzrost znaczenia węgla kamiennego jako surowca energetycznego, – rozwój elektrowni atomowych.	0–4	za poprawnie sformułowany problem – 1 pkt za każde logiczne następstwo – 1 pkt

POZIOM ROZSZERZONY

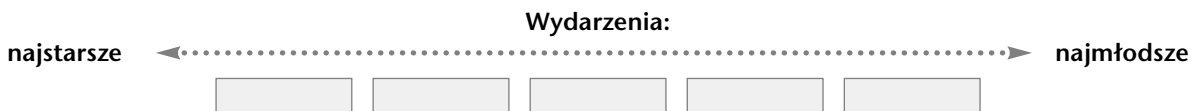
STANDARD I

ZAD. 13. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (2 PKT.)

Uszereguj wymienione wydarzenia w dziejach Ziemi od najstarszego do najmłodszego.

- A. Złodowacenie Ameryki Północnej i północnej części Eurazji.
- B. Powstanie złóż surowca energetycznego w strefie fałdowań hercyńskich.
- C. Zderzenie bloku Indii z płytą euroazjatycką.
- D. Uformowanie się szczytnych części kontynentów.
- E. Pojawienie się pierwszych ssaków.

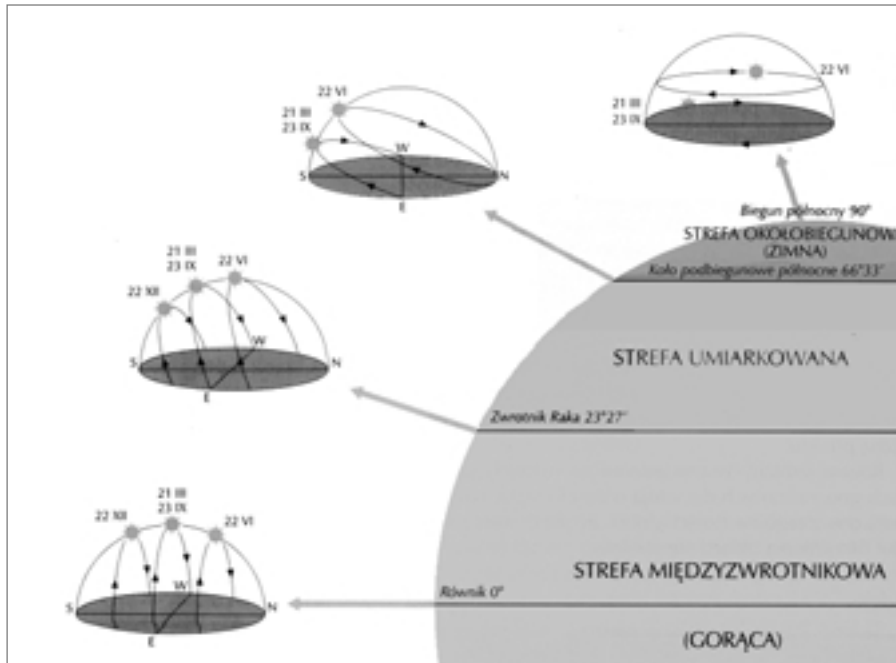
NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
13.	Wydarzenia od najstarszego do najmłodszego: D, B, E, C, A	0–2	za podanie wydarzeń w poprawnej kolejności: – dwóch – 1 pkt – wszystkich – 2 pkt.

STANDARD II

ZAD. 14. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (3 PKT.)

Rysunki przedstawiają widoczne drogi Słońca w pierwszych dniach astronomicznych pór roku charakterystyczne dla stref oświetlenia Ziemi: międzyzwrotnikowej, umiarkowanej i okołobiegunowej. Wykorzystaj załączone rysunki oraz własną wiedzę do wykonania poleceń.

a) Rozpoznaj dwie strefy oświetlenia Ziemi na podstawie wymienionych cech.

Strefa I:

Słońce w tej strefie nie góruje w zenicie, a dzień lub noc nie trwa tu nigdy dłużej niż 24 godziny.

Strefa II:

W tej strefie występują w ciągu roku najmniejsze różnice w długości trwania dnia i nocy.

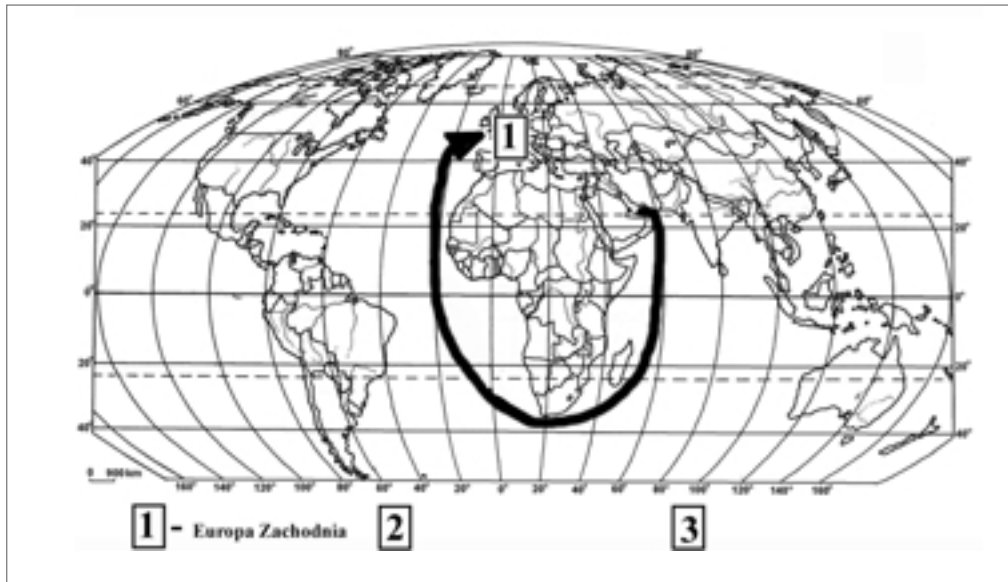
b) Podaj, na którym z równoleżników: równiku, zwrotniku Raka czy na północnym kole podbiegunowym, w dniu 22 czerwca kąt górowania Słońca wynosi $46^{\circ} 54'$.

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
14.	a) strefa 1 – umiarkowana strefa 2 – międzyzwrotnikowa b) na kole podbiegunowym północnym	0–3	za podanie nazwy jednej strefy – 1 pkt za podanie nazw dwóch stref – 2 pkt. za podanie równoleżnika – 1pkt

ZAD. 15. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (3 PKT.)

Na mapie zaznaczono jeden z trzech głównych kierunków transportu ropy naftowej z rejonu Zatoki Perskiej. Zaznacz w taki sam sposób dwa pozostałe. Pamiętaj o uzupełnieniu legendy.

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
15.		0-3	za zaznaczenie na mapie szlaków transportu ropy naftowej do: - USA - 1 pkt - Japonii - 1 pkt za uzupełnienie legendy mapy - 1 pkt

ZAD. 16. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (2 PKT.)

Na podstawie rysunku wskaż dwie prawidłowości w rozmieszczeniu przestrzennym gmin o najmniejszych dochodach własnych i udziałach w podatkach państwowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Źródło: „Polityka”, 11 stycznia 2003, nr 2

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
16.	<p>Przykładowe prawidłowości: Gminy o najmniejszych dochodach własnych i udziałach w podatkach państwowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca:</p> <ul style="list-style-type: none"> - koncentrują się głównie we wschodniej (i w centralnej) części Polski, - koncentrują się na obszarze dawnego zaboru rosyjskiego i austriackiego, - nie są dużymi miastami ani nie leżą w ich bliskim sąsiedztwie. 	0-2	za każdą poprawną prawidłowość – 1 pkt

ZAD. 17. Do rozwiązania zadania 17 wykorzystaj mapę tematyczną nr 4 „Przewozy ładunków koleją w ciągu doby” zamieszczoną w rozdz. IV.
 Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (3 PKT.)

Na podstawie mapy przedstaw trzy różnice między podanymi węzłami transportu:
 Łódź, Poznań

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
17.	<p>Np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poznań jako węzeł odznacza się wyższym przewozem ładunków, - Poznań położony jest na tranzytowym szlaku kolejowym wschód-zachód, - Przez Łódź nie przechodzi tranzyt kolejowy, - Poznań jako węzeł charakteryzuje się większym rozgałęzieniem linii – posiada siedem rozgałęzień głównych linii kolejowych, podczas gdy Łódź tylko cztery. 	0-3	za każdą odczytaną z mapy różnicę – po 1 pkt

ZAD. 18. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (1 PKT.)

Podkreśl obszary zasiedlone w dominującym stopniu przez rasę ludzką, której cechy uwidocznił na fotografiach.

- A. Bliski Wschód, Afryka Północna
- B. Syberia, Azja Południowo-Wschodnia
- C. Australia, Nowa Zelandia
- D. Afryka Południowa, Półwysep Indyjski

Źródło: Barbag J., Geografia Powszechna, t. II, PWN

National Geographic, No 2, 1980 r.

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
18.	B	0-1	za wskazanie obszarów - 1 pkt

ZAD. 19. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (4 PKT.)

Obszary obejmujące dzisiejszą Palestynę, Syrię i Mezopotamię, określane jako tzw. Obszar Żyznego Półksiężycy, uznawane są za jedną z najstarszych kolebek cywilizacji ludzkiej.

Wykorzystaj załączony rysunek i podaj trzy cechy środowiska przyrodniczego, które sprzyjały zasiedlaniu tych obszarów. Uzasadnij, przytaczając po jednym argumentem, znaczenie każdej z cech dla powstawania tu stałych osiedli ludzkich.

Obszar Żyznego Półksiężycy obejmujący swym zasięgiem urodzajne tereny występowania w stanie dzikim zbóż pszenicy i jęczmienia oraz obszary wczesnej hodowli kóz i owiec.

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
19.	<p>Np.:</p> <ol style="list-style-type: none"> sieć rzeczna; uzasadnienie, np.: <ul style="list-style-type: none"> – rzeki zapewniały dostęp do wody, – wylewy rzeczne użyźniały gleby w dolinach, – sieć rzeczna umożliwiała budowę kanałów nawadniających pola uprawne; ukształtowanie powierzchni; uzasadnienie, np.: <ul style="list-style-type: none"> – przewaga nizin ułatwiała gospodarkę; klimat; uzasadnienie, np.: <ul style="list-style-type: none"> – podzwrotnikowy łagodny klimat zapewniał dogodne warunki do życia ludzi i rozwoju rolnictwa; gleby; uzasadnienie, np.: <ul style="list-style-type: none"> – gleby w dolinach rzek odznaczały się żyznością, – mady zapewniały wysokie plony; dostęp do morza (zatok morskich); uzasadnienie, np.: <ul style="list-style-type: none"> – zapewniał możliwość wymiany towarowej, – sprzyjał budowie portów i rozwojowi żeglugi. 	0-4	<p>za każdą z cech środowiska z uzasadnieniem jej znaczenia – po 1 pkt</p> <p>Odpowiedź zalicza podanie jednego argumentu dla każdej z cech środowiska.</p>

STANDARD III

ZAD. 20. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (2 PKT.)

Wykorzystaj załączoną fotografię oraz własną wiedzę i przedstaw po dwie zalety i wady elektrowni wiatrowych.

Źródło: zasoby internetu

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
20.	<p>Zalety, np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nie zanieczyszczają powietrza, - wykorzystują odnawialną energię, - koszty wytwarzania energii są niskie, - przyczyniają się do redukcji przetwarzania paliw kopalnych silnie degradujących środowisko. <p>Wady, np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wiatraki wytwarzają szum (hałas), mogą zakłócać fale radiowe i TV, co może być uciążliwe dla mieszkającej w pobliżu ludności, - wiatraki deformują naturalny krajobraz, - mogą stanowić zagrożenie dla przelatujących ptaków, siedlisk zwierząt, - wiatr nie zawsze wieje, gdy jest największe zapotrzebowanie na energię. 	0-2	<p>za podanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dwóch zalet – 1 pkt <p>za podanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dwóch wad – 1 pkt

ZAD. 21. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (4 PKT.)

Przedstaw po dwie konsekwencje przyrodnicze i gospodarcze wynikające z eksploatacji ropy naftowej na Morzu Północnym.

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
21.	<p>Konsekwencje przyrodnicze, np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zanieczyszczenie Morza Północnego wynikające z pozyskiwania ropy naftowej, - zanieczyszczenie Morza Północnego wynikające ze wzmożonego transportu morskiego, - naruszenie równowagi środowiska przyrodniczego morza w wyniku budowy szybów, rurociągów. 	0-4	<p>za podanie konsekwencji przyrodniczych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednej – 1 pkt - dwóch – 2 pkt.

	<p>Konsekwencje gospodarcze, np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie deficytu surowców energetycznych w krajach posiadających złoża ropy na Morzu Północnym (Wielka Brytania, Norwegia), - korzyści ekonomiczne dla krajów pozyskujących ropę naftową z dna morza, wynikające z bliskości złóż, - uzyskanie większej niezależności przez niektóre kraje Europy Zachodniej od państw OPEC i innych producentów ropy naftowej, - wysokie koszty rozmontowywania zużytych szypów. 	<p>za podanie konsekwencji gospodarczych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednej - 1 pkt - dwóch - 2 pkt.
--	--	--

ZAD. 22. Zadanie otwarte, krótkiej odpowiedzi (2 PKT.)

Zaproponuj dwa sposoby gospodarowania w rolnictwie, zgodne z koncepcją zrównoważonego rozwoju, służące ograniczeniu problemu głodu i niedożywienia ludności świata.

NR ZAD.	PRZEWIDYWANA ODPOWIEDŹ	SUMA PKT.	KRYTERIA ZALICZENIA
22.	<p>Np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie areалу ziemi uprawnej poprzez zagospodarowywanie nieużytków, - upowszechnianie w krajach słabo rozwiniętych metod ochrony gleb przed erozją, - zwalczanie szkodników roślin uprawnych metodami biologicznymi, - popieranie reform agrarnych w krajach słabo rozwiniętych, - udostępnianie krajom słabo rozwiniętym wydajnych gatunków roślin i ras zwierząt dla zwiększenia produkcji żywności. 	0-2	<p>za podanie sposobu zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednego - 1 pkt - dwóch - 2 pkt.

POZIOM PODSTAWOWY

NR ZAD.	SPRAWDZANA CZYNNOŚĆ. Zdający:	ZAKRES TREŚCI ZE STANDARDU I. Zdający potrafi:	STANDARD
1	wskazuje regiony Polski o długim okresie wegetacji sprzyjającym rozwojowi rolnictwa	– przedstawić wpływ środowiska przyrodniczego na życie i działalność człowieka	I
2	przyporządkowuje ruchom migracyjnym ludności ich główne przyczyny	– przedstawić przyczyny i skutki wielkich migracji na świecie	I
3	a) wymienia przyrodnicze czynniki, które uwarunkowały rozmieszczenie ludności w Ameryce Południowej	– wykazać wpływ czynników przyrodniczych na rozmieszczenie ludności	I
	b) wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych na rozmieszczenie ludności	– wykazać wpływ czynników przyrodniczych na rozmieszczenie ludności	II
4	przyporządkowuje krainom geograficznym Polski formy rzeźby i ich czynniki rzeźbotwórcze	– scharakteryzować ukształtowanie powierzchni Polski, – wykazać się znajomością procesów zewnętrznych kształtujących powierzchnię łądów	I
5	na podstawie schematu rozpoznaje ośrodek baryczny i podaje jego cechy	– wykazać się znajomością zjawisk meteorologicznych	II
6	zaznacza na mapie rozkładu ciśnienia na Ziemi kierunek monsunu w Azji	– wykazać się znajomością procesów pogodotwórczych i klimatotwórczych	II
7	identyfikuje porę roku na półkuli północnej na podstawie analizy rozkładu izobar na Ziemi; uzasadnia odpowiedź	– wykazać się znajomością zjawisk meteorologicznych, procesów pogodotwórczych i klimatotwórczych	II
8	rozpoznaje na mapie Ameryki Południowej największe miasta	– scharakteryzować rozmieszczenie ludności na świecie	II
9	odczytuje z mapy przebieg rurociągów i gazociągów na Morzu Północnym	– wykazać się znajomością uwarunkowań rozmieszczenia przemysłu wydobywczego	II
	wyjaśnia lokalizację rafinerii w krajach Europy Zachodniej	– wykazać się znajomością uwarunkowań rozmieszczenia przemysłu przetwórczego	II
10	wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych, społeczno-gospodarczych i historycznych na gęstość sieci kolejowej w Polsce	– przedstawić uwarunkowania rozwoju transportu w Polsce	II
11	odczytuje z tabeli udział użytków rolnych w powierzchni kraju; ocenia i uzasadnia zmiany w gospodarowaniu gruntami w Polsce	– przedstawić i wyjaśnić zróżnicowanie sposobów gospodarowania w rolnictwie w Polsce	II

12	formułuje problem gospodarowania energią na Ziemi i wskazuje jego następstwa dla gospodarki świata	– przedstawić współczesne przemiany w światowej energetyce	III
----	--	--	-----

POZIOM ROZSZERZONY

NR ZAD.	SPRAWDZANA CZYNNOŚĆ. Zdający:	ZAKRES TREŚCI ZE STANDARDU I. Zdający potrafi:	STANDARD
13	porządkuje chronologicznie wydarzenia z dziejów Ziemi	– wykazać się znajomością ważniejszych wydarzeń w dziejach Ziemi (w tym chronologią, zasięgiem przestrzennym)	I
14	rozpoznaje strefy oświetlenia Ziemi, oblicza (lub odczytuje) kąt górowania Słońca nad horyzontem wskazanego równoleżnika	– przedstawić i wyjaśnić zróżnicowanie oświetlenia Ziemi wraz z szerokością geograficzną	II
15	zaznacza na mapie szlaki przewozu ropy naftowej	– scharakteryzować sieć transportu na świecie	II
16	na podstawie mapy podaje prawidłowości w dysproporcjach rozwoju regionów Polski	– wyjaśniać dysproporcje rozwoju społeczno-gospodarczego regionów Polski	II
17	podaje cechy różniące wybrane węzły transportowe Polski	– scharakteryzować sieć transportu Polski	II
18	rozpoznaje rasę ludzką na podstawie fotografii	– przedstawić zróżnicowanie rasowe ludności Ziemi	II
19	wskazuje na podstawie mapy cechy środowiska przyrodniczego, które zadecydowały o zasiedleniu obszaru pierwszych cywilizacji ludzkich	– wyjaśnić przyczyny zmian zachodzących w zasiedlaniu regionów świata	II
20	przedstawia zalety i wady energetyki wiatrowej	– podać argumenty wskazujące na pozytywne lub negatywne strony zmian w środowisku	III
21	podaje konsekwencje wynikające z eksploatacji ropy naftowej z dna Morza Północnego	– przewidzieć konsekwencje zmian w środowisku geograficznym	III
22	proponuje sposoby rozwiązania problemu głodu na Ziemi, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju	– uwzględnić zasady zrównoważonego rozwoju w propozycjach rozwiązania problemów istniejących w środowisku geograficznym	III

VII. PODSUMOWANIE: KROK PO KROKU PRZYGOTOWUJEMY SIĘ DO EGZAMINU MATURALNEGO

Przygotowanie się do egzaminu maturalnego z geografii wymaga sporządzenia rozsądnego terminarza zawierającego poszczególne etapy pracy. Ważne, aby terminy i zadania były realne i uwzględniały indywidualne tempo pracy oraz inne obciążenia ucznia przygotowującego się do egzaminu – egzamin maturalny obejmuje przecież kilka przedmiotów. Poniżej załączono propozycję terminarza.

**IX – DEKLARACJA WYBORU GEOGRAFII
NA EGZAMIN MATURALNY:
PRZEDMIOT WYBRANY LUB
DODATKOWY**

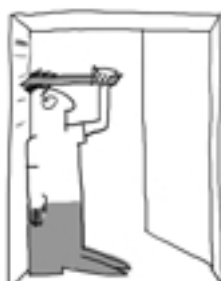
**PRACA Z INFORMATOREM
PRZEDMIOTOWYM**

**OPRACOWANIE TERMINARZA
PRZYGOTOWAŃ DO MATURY**

**UTRWALANIE MATERIAŁU.
SAMOCENA**

**SAMOCENA.
ROZWIĄZYWANIE PRZYKŁADOWYCH
ARKUSZY EGZAMINACYJNYCH.**

TERMIN	WYKONYWANE ZADANIA	UWAGI O REALIZACJI
X	<ol style="list-style-type: none"> Szczegółowe zapoznanie się z Informatorem egzaminu maturalnego z geografii. Analiza wymagań egzaminacyjnych i podział materiału do powtórzeń. Zgromadzenie literatury i innych materiałów pomocniczych, np. atlasy, mapy, aktualny rocznik statystyczny. Ustalenie terminów konsultacji z nauczycielem geografii. 	
X–XI	<ol style="list-style-type: none"> Utrwalanie materiału zgodnie z wymaganiami standardu I z zakresu geografii fizycznej świata i Polski. Rozwiązywanie zadań testowych po powtórzeniu każdego z działów wymienionych w standardzie I. 	Praca z materiałami źródłowymi. Poszukiwanie słabych stron, uzupełnianie braków. Konsultacje z nauczycielem geografii.
XII–I	<ol style="list-style-type: none"> Utrwalanie materiału zgodnie z wymaganiami standardu I z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej i politycznej świata oraz Polski. Problemy relacji człowiek – środowisko. Rozwiązywanie zadań testowych po powtórzeniu każdego z działów wymienionych w standardzie I. 	Praca z materiałami źródłowymi. Poszukiwanie słabych stron, uzupełnianie braków.
II–III	<ol style="list-style-type: none"> Rozwiązywanie zadań testowych – według wymagań standardu I, II, III. Ćwiczenia utrwalające z wykorzystaniem szczegółowej mapy. Rozwiązywanie arkuszy egzaminacyjnych. 	Poszukiwanie słabych stron, uzupełnianie braków.
IV	<ol style="list-style-type: none"> Utrwalanie materiału. Rozwiązywanie arkuszy egzaminacyjnych. 	
V	EGZAMIN MATURALNY	

W terminarzu zawarto ważną sugestię, aby nie rozpoczynać przygotowań do egzaminu maturalnego od ćwiczenia umiejętności rozwiązywania zadań testowych. Ten sposób powtórki materiału jest wyrywkowy i nieuporządkowany. Zdajemy się wówczas wyłącznie na tematy, które obejmuje test i mogą nam umknąć ważne wymagania egzaminacyjne.

Poza tym ugruntowana wiedza jest bazą, na której będziemy dopiero ćwiczyć wymagania określone w standardzie II i III.

W przygotowaniu się do egzaminu maturalnego z geografii należy uwzględnić pozyskiwanie informacji z takich źródeł, jak:

- Informator maturalny z geografii,
- podręczniki szkolne do geografii,
- programy multimedialne wydawnictw edukacyjnych,
- internet, z uwzględnieniem informacji ogłaszanych na stronach internetowych CKE i OKE.

Bardzo ważnym źródłem informacji bieżących jest codzienna prasa i inne media. Wydarzenia społeczne, gospodarcze i polityczne odznaczają się dużą dynamiką. Ważne, aby zdający był zorientowany w kierunkach zmian zachodzących na świecie, zwłaszcza, jeśli dotyczą one takich współczesnych przemian i wydarzeń jak np.:

- rozszerzenie i funkcjonowanie Unii Europejskiej,
- konflikty na świecie i działalność pokojowa ONZ,
- zmiany na współczesnej mapie politycznej świata,
- zachowania wyborcze Polaków i obywateli krajów UE (geografia elektoralna – poziom rozszerzony).

Podsumowanie

Sugerujemy, abyś przygotowując się do egzaminu uwzględnił następujące zasady:

- ➔ Zacznij przygotowanie do egzaminu maturalnego z geografii od zapoznania się z **Informatorem maturalnym** tego przedmiotu.
- ➔ Zapoznaj się z wymaganiami egzaminacyjnymi.
- ➔ Sporządź **terminarz** powtarzania materiału.
- ➔ Utrwalaj wiadomości i umiejętności zgodnie z wymaganiami egzaminacyjnymi.
- ➔ Korzystaj z różnych źródeł informacji, a w szczególności z map i atlasów.
- ➔ Korzystaj z pomocy nauczyciela.
- ➔ Dokonuj samooceny poprzez rozwiązywanie zadań testowych.

I OCZYWIŚCIE – ZACHOWAJ OPTYMIZM!

